

Imomova Dilafruz Rustam qizi

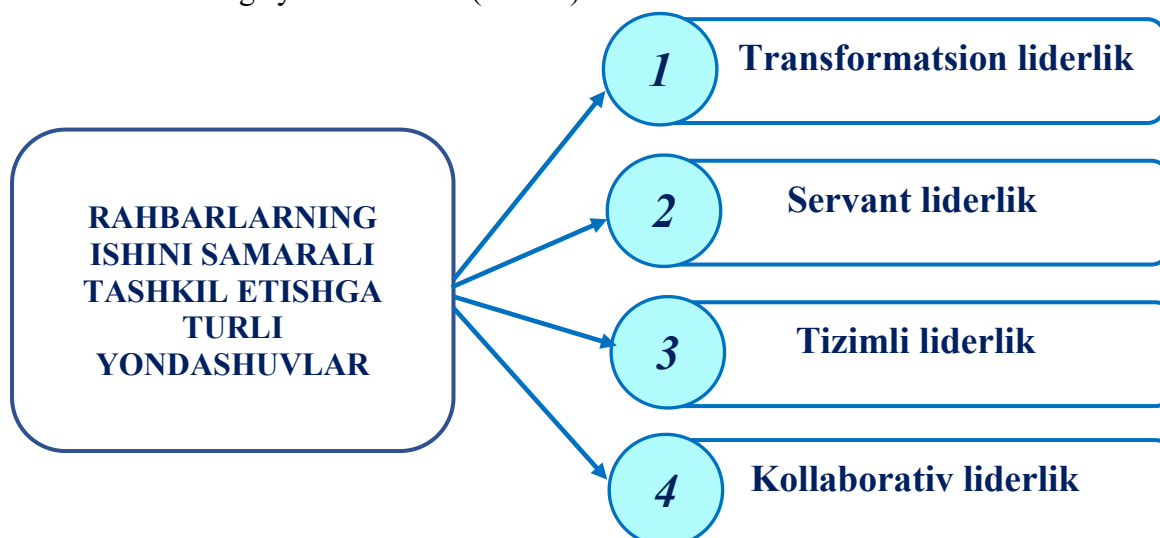
Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy institutining Ta'lim menejmenti magistratura mutaxassisligi talabasi
anorkulovadilafruz@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim rahbarligi va menejmentning zamonaviy yondashuvlari, rahbarlikning transformatsion, tizimli va kollaborativ yondashuvlari ko'rib chiqilib, har bir yondashuvning ta'lim tizimida samaradorlikni oshirishdagi roli muhokama qilingan, shuningdek, ta'lim menejmentining innovatsion yondashuvlari, jumladan, ta'lim texnologiyalarini integratsiyalash, gibrid ta'lim tizimi va rahbarlarning moslashuvchanlik darajasi, rahbarlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ta'lim tizimi rahbarlarining samarali boshqaruvi, o'qituvchilarni malaka oshirish va o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berishning ahamiyati kabi masalalar yoritib berilgan.

Tayanch iboralar: rahbarlik, ta'lim menejmenti, transformatsion liderlik, tizimli yondashuv, kollaborativ liderlik, innovatsion ta'lim texnologiyalari, gibrid ta'lim, kasbiy rivojlanish, sifatli ta'lim.

Ta'lim tizimida rahbarlik va menejmentning ahamiyati har qachongidan ham ortmoqda. Ta'lim tashkilotlarida rahbarlar o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, o'qituvchilar va o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, yangi pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish, o'zgarishlarni boshqarish kabi muhim funksiyalarni bajaradilar. Shu bilan birga, ta'lim rahbarlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish ham ta'lim tizimining umumiy muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. Zamonaviy ta'lim rahbarligi va menejmenti yondashuvlari, o'z navbatida, rahbarning faqat rahbarlik funksiyalarini emas, balki tashkilotdagi hamma a'zolari o'qitish va rivojlantirish jarayonini boshqarishda samarali rol o'ynashini nazarda tutadi. Mazkur maqolada ta'lim rahbarligi va menejmentning zamonaviy yondashuvlari, ular ta'lim tizimi va tashkilotlarning sifatini yaxshilashda qanday rol o'ynashi haqida so'z boradi.

Ta'lim rahbarligining asosiy yondashuvlari sifatida quyidagilarni ko'rsatib o'tamiz. Zamonaviy ta'lim rahbarligi va menejmentning bir qancha yondashuvlari mavjud. Har bir yondashuv o'zining asosiy printsiplari va metodlarini taklif etadi, shuningdek, rahbarlarning ishini samarali tashkil etishga yordam beradi (1-rasm).

1-rasm. Rahbarlarning ishini samarali tashkil etishga turli yondashuvlar

1. Transformatsion liderlik – bu rahbarning tashkilotning maqsadlariga erishish uchun jamoani motivatsiya qilish, ularni o'zgarishga tayyorlash va yangi g'oyalarni amalga oshirishga undashni nazarda tutadi. Bu yondashuvda rahbarlarning o'zlari o'rgatuvchi va ilhomlantiruvchi bo'lishi, xodimlarga yangi imkoniyatlarni ochish va ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish asosiy ahamiyatga ega. Transformatsion liderlikda rahbar nafaqat o'z vaqtida qarorlar qabul qiladi, balki o'rgatish va rivojlantirishni boshqarish orqali tashkilotning maqsadlariga erishishda ham ijtimoiy va emosional jihatlarni hisobga oladi.

2. Servant liderlik – bu rahbarlarning o'z vazifalarini jamoani qo'llab-quvvatlash va uning ehtiyojlarini qondirishga qaratishi kerakligini ta'kidlaydigan yondashuvdir. Bunday rahbarlar o'zlarining shaxsiy manfaatlarini jamoaning umumiy manfaatlariga qarshi qo'ymaydilar va jamoa a'zolarining rivojlanishi uchun imkoniyat yaratadilar. Bu yondashuv rahbarni xodimlarga xizmat qiluvchi, ularga yordam beruvchi va ulardan ilg'or fikrlarni olishga tayyor bo'lgan shaxs sifatida ko'rishadi.

3. Ta'lim menejmentining tizimli yondashuvi – tizimli yondashuv ta'lim tashkilotining barcha jihatlari bir butun sifatida ko'rib chiqadi. Bu yondashuvda tashkilotning maqsadlari va missiyasiga muvofiq ravishda barcha tizimlar va jarayonlar bir-biri bilan bog'lanadi. Tizimli menejmentda rahbarlar o'z tashkilotlarida samarali boshqaruv tizimlarini yaratish va uni boshqarishda har bir komponentning ahamiyatini hisobga olishga harakat qiladilar. Tizimli yondashuvda rahbarlar ta'lim jarayonini boshqarishda har tomonlama, aniq va uzviy ravishda ishlashga intilishadi.

4. Kollaborativ (hamkorlikka asoslangan) liderlik yondashuvi – ta'lim tizimida rahbarlarning boshqaruvga faqat bitta kishining rahbarlik qilishi emas, balki barcha jamoaning birgalikda ishlashi asosida amalga oshirilishini ta'kidlaydi. Bu yondashuvda rahbarlar va o'qituvchilar o'rtasida doimiy muloqot, fikr almashish va umumiy qarorlar qabul qilish muhim ahamiyatga ega. Kollaborativ liderlikning maqsadi jamoaning hamma a'zolarini ta'lim jarayoniga faol jalb qilish va ular o'rtasida samarali aloqalarni o'rnatishdir.

Zamonaviy ta'lim menejmenti va innovatsion yondashuvlar – ta'lim tizimining yangilanishi va rivojlanishi rahbarlarning innovatsion fikrlash va yangi texnologiyalarni o'rganishlariga bog'liq. Zamonaviy ta'lim menejmenti innovatsion yondashuvlarini quyidagi aspektlarda ifodalash mumkin:

1. Ta'lim texnologiyalarini integratsiyalash. Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalarni tatbiq etish ta'lim jarayonini yanada samarali va qulay qilish imkoniyatini yaratadi. Rahbarlar ta'lim jarayonida yangi texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilarning malakasini oshirish, o'quvchilarga yangi o'quv materiallarini taqdim etish va umumiy ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladilar. Onlayn o'qitish, virtual sinflar, o'quv platformalarini ishlab chiqish rahbarlarning kasbiy kompetentligini oshirishda ham muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

2. Gibrid ta'lim tizimi. Gibrid ta'lim, ya'ni an'anaviy va onlayn ta'limning birlashuvi, zamonaviy ta'limda keng tarqalgan innovatsion yondashuvlardan biridir. Bunday tizimda rahbarlar o'qituvchilarga yangi o'quv metodlarini o'rgatish, resurslarni boshqarish va ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli boshqarish uchun texnologiyalarni o'rganishlari kerak. Gibrid ta'lim o'quvchilarga ta'limda erkinlik va moslashuvchanlikni ta'minlash imkonini beradi.

3. Ta'lim menejmentining moslashuvchanligi. Zamonaviy ta'lim menejmenti tizimining eng muhim jihatlardan biri — moslashuvchanlikdir. Ta'lim rahbarlari zamonaviy o'zgarishlarga tez javob berishi va yangi talablar, texnologiyalar va metodlarga moslashishi kerak. Bu yondashuv tashkilotlarning o'zgarishlarga tayyorligini va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish va rahbarning roli. Rahbarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun ta'lim tizimida doimiy malaka oshirish tizimi va yangilanishlarga tayyorlik zarur. Rahbarlarning kasbiy kompetentligi ularning boshqaruv samaradorligini ta'minlash, ta'lim jarayonida o'zgarishlarni boshqarish va ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Rahbarlar o'z faoliyatida zamonaviy menejment texnikalarini qo'llash, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash va o'quvchilarga sifatli ta'lim berishga intilishlari lozim.

Xulosa o'rnida ta'kidlash lozimki, zamonaviy ta'lim rahbarligi va menejmentning yondashuvlari rahbarlarning kasbiy rivojlanishi va ta'lim tashkilotlarining samarali ishlashida katta ahamiyatga ega. Transformatsion liderlik, tizimli yondashuv va kollaborativ rahbarlik kabi yondashuvlar ta'lim tizimida rahbarning o'rnini belgilaydi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, gibrid ta'lim tizimini tatbiq etish va ta'lim menejmentining moslashuvchanligi rahbarlarga yangi imkoniyatlar yaratadi. Rahbarlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ta'lim tizimini yangilash va o'qituvchilarni malaka oshirishga doir chora-tadbirlar zamonaviy ta'limning muvaffaqiyatli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Berdimuratov, K., & Kamilov, A. (2020). Ta'lim rahbarligi: Zamonaviy yondashuvlar va innovatsion metodlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Fayzullayeva, N. (2021). Transformatsion liderlik va ta'lim tizimlarida uning roli. Tashkent: O'qituvchi nashriyoti.
3. Husniddinov, A. (2019). Ta'lim menejmenti: Tizimli yondashuv va amaliyot. Toshkent: Akademiya.
4. Muminov, D., & Mahmudov, Sh. (2018). Ta'limda kollaborativ rahbarlikning ahamiyati. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
5. Zarifova, S., & Ismoilov, T. (2021). Innovatsion ta'lim texnologiyalari va gibrid o'qitish metodlari. Tashkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
6. Sodiqov, J., & Raxmatov, O. (2022). Rahbarlik va menejmentning zamonaviy yondashuvlari. Toshkent: Iqtisodiyot va menejment akademiyasi.
7. Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2), 201-227.
8. Robinson, V. M. J., Hohepa, M., & Lloyd, C. (2009). School Leadership and Student Outcomes: Identifying What Works and Why. A Best Evidence Synthesis Iteration.
9. Guskey, T. R. (2002). Professional Development and Teacher Change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(3), 381-391.